

כעוף החול: סיפורה של להקת המחול קמע

הניה רוטנברג

להקת המחול קמע נוסדה בשנת 2003 על ידי שני אנשים בעלי חזון: דניאלה שפירא, מנהלת "בית הספר למחול בת־דור באר־שבע", ותמיר נינץ, כוריאוגרף הבית של להקת בת־דור וכוריאוגרף הבית והמנהל האמנותי של קמע. בספר זה מספרת יונת רוטמן את ההיסטוריה יוצאת הדופן של הלהקה שחונגת בימים אלה 20 שנות פעילות.

תחילתה של קמע מפתיעה ויוצאת דופן. ראשית, במדינת ישראל הקטנה והסוציאליסטית־שמרנית (מנור, 2008), מחליטה עליזה וולף להקים ב־1975 בית ספר מקצועי לבלט ולמקם אותו בפרפריה הדרומית של המדינה. חלקו הראשון של הספר מתמקד במיזם החלוצי הזה, ב"אולפן למחול בת־דור באר־שבע", שיוביל בהמשך להקמת להקת קמע. האולפן הוקם כסניף של "אולפן להקת בת־דור" ושל להקת בת־דור התל אביביות והמיתולוגיות (1975-2006), ומייסדות בת־דור – הברונית בת־שבע דה רוטשילד ונינט אורדמן – נתנו לו תמיכה ומשענת מקצועית לאורך שנים (להרחבה על בת־דור ראו רוטנברג, 2020). אך כאן לא מסתיים הסיפור. בית הספר, שהכשיר רקדנים בטכניקת הבלט, הוקם בבאר־שבע שלא הייתה בה עדיין מסורת של מחול תיאטרלי, מחול שמיועד להיות מוצג על במה לעיני צופים. בעיר פעלו אמנם אוניברסיטה והמרכז הרפואי סורוקה, אך את התנופה וההתחדשות קיבלה באר־שבע רק בשנות ה־90 של המאה ה־20, עם גל העלייה ממדינות ברית המועצות לשעבר. למרות הקשיים שהופיעו בדרך, הושגו המטרות שאליון שאפו העוסקים במלאכה, ובימים אלה בית הספר חונג 48 שנות פעילות מקצועית בהצלחה רבה. אבל האלמנט המעניין במיוחד הוא הבחירה להקים בית ספר ללא כוונה להקים לצידו להקת מחול, כמקובל ברוב האקדמיות ובלהקות המחול במערב. מעניינת גם הבחירה בהעתקת התוכנית הבינלאומית של שיטת ההוראה של The Royal Academy of Dance (RAD), שפעלה באולפן בת־דור ושפועלת לצד הבלט המלכותי האנגלי מאז 1926. זאת מכיוון שמטרת התוכנית הבינלאומית היא לאתר תלמידים מצטיינים מרחבי העולם ולהציע להם ללמוד בבית הספר שלה בלונדון, או להשתלם במקום מגוריהם בתוכנית המותאמת ליכולותיהם. בחירה זו מאששת שכבר מתחילה הקמת להקת מחול לא הייתה חלק ממטרותיה של וולף, ואולי גם של מנהלות בת־דור.

סיפור הקמת להקת קמע בשנת 2003 ותהליך התמסדותה מקבוצת רקדנים בוגרי בית הספר ועד התפתחותה ללהקת מחול שיצירותיה מועלות בהצלחה בישראל ובעולם, מהווה את חלקו השני והמרתק של הספר. רוטמן מספרת כיצד שני אנשים אופטימיים – מנהלת, וכוריאוגרף ומורה בבית הספר – ראו את הפוטנציאל הענק שהזדמן להם, ציירו להם בראש את התמונה של להקת המחול שהיו רוצים לראות בעתיד, ועשו ה־כ־ל כדי שחלומם יתגשם. הם התמודדו בצורה

מושכלת עם כל הבעיות שצצו ועמדו מולם, ניסו והתנסו עד שהצליחו, וידעו לבחור את האופציות הנכונות שיתאימו לחזונם. ואכן, למרות כל הקשיים, שפירא ונינץ הגיעו לתוצר שחלמו עליו: להקת מחול רפרטוארית בעלת מוניטין בינלאומי. רוטמן בחרה בדרך מעניינת לספר את השינויים שעברה הלהקה: התמקדות בריקודים שיצר נינץ, שכל אחד מהם מסמל התפתחות בסגנון הריקוד של הלהקה אך מהווה גם תפנית בהתפתחותה. לדוגמא, ההצלחה הבינלאומית לה זכה הריקוד כרמינה בורנה (2007), למרות ביקורות מעריכות־פחות בישראל, פתחה ללהקה שער לקהלים חדשים והובילה להכרת משרד התרבות בה כלהקה במעמד בינוני. במדבר דברים (2014) סימן גם שינוי ארגוני בלהקה, שכלל את הפיכתו של נינץ למנהל אמנותי יחיד, אך גם שינוי בסגנונו הכוריאוגרפי, שסימן תפנית גם בהתייחסות הביקורת המקומית ליצירתו.

בחלק האחרון מתמקדת רוטמן בסגנון הריקוד של הלהקה, ובאופן שבו נינץ מציג את סגנונו הכוריאוגרפי ואת השפה התנועתית שפיתח בעבודתו עם קמע. גם כאן, רוטמן מציגה את סגנונו של נינץ בהתבוננות במבחר ריקודים, והבחירה בעבודות מאוחרות מאפשרת לקוראים להבין שסגנונו אינו מקובע. קומז'ק (2021) עוסק בסוגיות חברתיות ופוליטיות סביב החוויה של 'מדורת השבט' הישראלית, על השינויים הרבים שעברה זהותה זו במהלך השנים. בחירה מעניינת אחרת היא טרילוגיה שרוטמן יוצרת, מערך שבדרך כלל יוצר המחבר־כוריאוגרף. היא מחברת שלוש עבודות שהיא מוצאת קשר הדדי הדוק ביניהן ונושא אחד שהן מפתחות: מסע בחיפוש אחר זהות. בריקוד במדבר דברים (2014), נינץ יוצא למסע פיזי במרחב המדברי; במותר רק לאהוב (2017), המסע נע בעקבות האהבה והזוגיות; ואילו במתיאוס פסיון 2727 (2017), זהו מהלך רוחני שבוחן, מנקודת מבטו של נינץ היהודי, את מערכת היחסים בין היהדות לנצרות, תוך העמדה זה מול זה את ישו כקורבן של יהודה איש קריות ואת היהודים כקורבן לעוולות הנוצרים במשך שנים.

לסיכום, הבחירה להתמקד במבחר קטן של טקסטים מחוליים שיצר נינץ, שבחירתם והצגתם מייצגים סמכות ומופת, יכולה להיחשב כהצעה לניבוי קובץ של יצירות קאנוניות משל הכוריאוגרף. אם כך, צריכה להיות הלימה בניתוח של היצירות הנבחרות, ולא להסתפק, לדוגמא, בתיאור קצר של מוטר רק לאהוב (2017) ולנתח בהרחבה את במדבר דברים (2014) ובשני פרקים בספר.

ביבליוגרפיה

מנור, אהוד. 2008. עיתון למען האנושות: הפארווערטס: מהגרים, סוציאליזם ופוליטיקה יהודית בניו יורק, 1890-1917. ספרית הפועלים.
רוטנברג, הניה (עורכת). 2020. בת־דור: סיפורה של להקת מחול. רסלינג.